

„Ember lenni, és embereket nevelni”

Kötetlen beszélgetés Szegfű Lászlóval 65. születésnapja alkalmából

• Bevezetésként arra szeretnénk kérni, hogy mondjon néhány gondolatot arról, hogyan vezetett a történeti pályára az útja? Volt-e olyan személy, családtag, vagy pedagógus, akár a középiskolai, akár a felsőoktatási életútja során, aki mintaadóként szolgált?

Tulajdonképpen a történelem iránti hajlandóságom ott kezdődött, hogy az apámat lelőtték a világháborúban és nálunk állandóan terítéken volt a hőskultusz, a haza, a nemzet fogalomban való gondolkodás. Ez meg is határozta, hogy nagyjából merrefelé orientálok. Elsősorban az irodalom és a történelem volt az a két tantárgy, ami érdekelt, de mindenképp jól teljesítettem. Ez a magyarázata annak, hogy középiskolába humán

tagozatra jelentkeztem, ott pedig különösen kiváló tanárim voltak. Ha bárkit is kiemelek, az nem biztos, hogy tisztességes, de ennek ellenére elmondanám, hogy egy rendkívül művelt magyar tanárom volt, aki egyben az osztályfőnököm is volt, és aki az irodalomtörténetet kiváltképp favorizálta. Úgy is indultam, hogy irodalommal foglalkozom, úgy is nyertem pályázatokat. Volt egy kiváló történelemtanárom is, akivel egészen a mai napig tartom a kapcsolatot, ő Gergely Ferenc. Az osztályfőnökömet Keszthelyi Györgynek hívták. Ez a két ember volt, aki a művelődéstörténet irányába elindított. A tetejében pedig, nos, a nevemmel is komoly problémák vannak, mert azt mondta mindenki, hogy ilyen névvel csak történész lehet az ember, itt Szekfű Gyulára visszautalva. Ennek ellenére a középiskola után gyógyszerész karra vettek fel, a gyógyszerésztudományi karra, ahol lehúztam majdnem egy évet, azonban akkor már éreztem – miután katonai behívóval, és egyebekkel zaklattak –, hogy pályát kell változtatnom. Akkor döntöttem tehát úgy, hogy átváltok a gyógyszerészetből a bölcsész tanárszak felé. Az, hogy a történelmet választom, az nem volt kétséges. A történelem volt az, amit biztosan gondoltam. Az átvételim történelemből minden további nélkül sikerült, a másik szakkal volt probléma. Én szerettem volna francia szakra menni, azonban ez némi személyes problémák miatt elmaradt, felvettek latin szakra, és aztán végeztem olasz szakon. Tehát történelem–olasz szakos tanári diplomával kerültem 1967-ben az Egyetemi Könyvtárba. Én indítottam el a különgyűjteményt. Úgy tűnik a „K” omen a sorsfordulóimon, ugyanis ahogy mon-

FOTÓ: NAGY TAMÁS (2000. MÁJUS)

dottam, az osztályfőnököm Keszthelyi György volt, az egyetemen pedig Karácsonyi Béla és Kristó Gyula kezei alá kerültem, később atyai pártfogóm Klaniczai Tibor lett, a főnököm pedig Kulcsár Péter. Ezek a nevek azt hiszem, mindenkinek ismerősek. Nos, hát az egyetemen kezdtem el történelemmel igazából foglalkozni, a kedvenceim akkoriban a filozófusok voltak, és talán ehhez nem is lettem hűtlen. Fordítottam Sartre-t franciából, Camus-t olaszról. Ez érdekelt: a gondolkodás története. Így aztán Karácsonyi Béla kezei alá kerülve ő is egy nagy gondolkodót ajánlott a figyelmembe. Szent Gellért volt az, a magyarországi teológia első és talán legismertebb alakja. Valóban nagyon érdekes a korunkra maradt munkája, Harminchat évi tevékenység után most már talán állíthatom, hogy értek valamit belőle. Tehát így megmaradtam a gondolkodás történeténél, és tulajdonképpen így lettem középkorász, így kerültem a középkor vonzásába. Végzésem után pedig részt Karácsonyi Bélával dolgoztunk együtt a lengyel-magyar krónikának a kiadásán, másrészt Kristó Gyulával és Makk Ferencsel egy nagy topográfiai gyűjteményt állítottunk össze, annak a bizonyágául, hogy a helynevekre építve igazából nem lehet történelmet írni, tehát a történelemben a helynevek nem tekinthetők komoly történeti forrásnak adig, amíg mindent nem tudunk a névadás indítékairól.

Amikor idekerültem 1973-ban a tanárképzőre, még nagyon kevesen voltunk, amiből következik, hogy a munkamegosztás gyatrán haladt, és így nem volt olyan területe

AZ EPERJESSY KÁLMÁN EMLÉKÉRE RENDEZETT KONFERENCIA ELNÖKÉKÉNT BENDA KÁLMÁN (†1994. MÁRC. 15.) ELŐADÁSÁT HALLGATJA
FOTÓ: FARKAS ISTVÁN

a történelemoktatásnak, talán a módszertan kivételével, amit ne kellett volna valamilyen módon abszolválnom, nem kellett volna valamilyen módon beleszállni az oktatásba. Ez az őstörténettől napjainkig, illetve hát a különféle segédtudományok, forrástudományok, stb. mind beleértendő. Illetve olyan speciális területek, mint a vallástörténet, régészet, és hasonló. Tehát mondhatnám azt, hogy egy sokoldalúan félművelt ember vagyok.

• *Pályája indulásánál tehát nagy szerepet játszott az édesapja sors-tragédiája, egy második világháborús esemény. És eljutottunk oda, hogy ennek következtében lett a tanár úrból középkorász. Ez a választás mennyire volt tudatos? Volt-e szerepe ebben annak, hogy a második világháború – mint téma és mint korszak – politikailag átdolgozott, átmosott dolog volt sokáig, és talán a középkor nem ennyire?*

Nem, egyszerűen arról van szó, hogy a mi időnkben rendkívüli módon érvényesült az úgynevezett kettős nevelés. Az apám az erdélyi hadseregben szolgált, és Kolozsvár védelmi előterében Torda–Aranyosgyéres között esett el, tehát amit otthon hallottam anyámtól, nagyszüleimtől, szűkebb-tágabb rokonságomtól, az volt mérvadó számomra. A katonai eseményeket többé-kevésbé ismerem, mert apámnak egy-két túlélő katonájával sikerült beszélnem. Inkább az emberi gondolkodás érdekelt. Mi az oka annak, hogy hatalmas pusztítások, gyilkolások millió meg tízmillió számra, hogyan alakulhatnak ki gondolkodó emberek körében? Tehát ez volt az indíték, hogy a gondolkodás és az irodalom, művészet felé fordultam. Így jutottam el Karácsony Bélához, és így Szent Gellértnél kötöttem ki.

• *Milyen volt az akkori szegedi egyetemnek a légköre? Ez azért fontos kérdés manapság, mert noha tudjuk, hogy akkoriban a „Párt” irányítása alatt álló felsőoktatási rendszer működött, mégis azt mondják egykori hallgatók, hogy nagyon erősen minőségelevű volt a szegedi egyetem. Ebből adódóan egy további kérdés is érdekes számunkra. Ma úgynevezett pártpolitikai kontroll nincs az egyetemeken, de ugyanakkor a felsőoktatás tömegessé válása és a további tartalmi szabadságok működésbe lépése után, mintha, a történelemtudomány oktatása és mint tudománynak a hagyományos módszerei is egyfajta értékvesztésen-átalakuláson esnek át, melynek eredményeként egyes tények relativizálódnak.*

Amikor a gyógyszerész karra felvételiztem, volt politikai elbeszélgetés. Ott, miután én beírtam az önéletrajzomba, hogy az apám hősi halált halt, azzal kezdték, hogy miért ezt írtam, miért nem azt, hogy Horthy-pribék volt? Ami aztán meg is határozta a társasághoz való viszonyomat. Viszont a BTK-án, érdekes módon, valahogy más volt

a légkör. Itt olyan értékes emberek voltak, mint a Wittmann professzor, a Szádeczky-Kardoss Samu. Vagy olyanok, mint a Mérey Gyula, aki rendkívül vonalasnak tűnt, mégis egy gondolkodó ember volt, aki hagyta kibontakozni az embert. Az oktatói karon belül, amikor én odakerültem, már a Rákosi-hullám, meg a Gerőé eltűnt, viszont akik továbbra is maradtak, azok komoly, tudós emberek voltak, és ezek közé sorolom Karácsonyi Bélát is. Bár többen vádolják hogy ilyen volt, meg olyan volt. Hát akkor én nyugodtan mondhatom, hogy az „ördög cimborája” voltam. Mert igaz, hogy én jobb-oldalinak, meg szélsőségesnek számítottam főként KISZ-berkekben, ennek ellenére a sztálinistának kikiáltott Karácsonyi Bélával nagyon jól kijöttem. Soha nézeteltérésünk nem volt, soha nem agitált, hogy ilyen legyek, vagy olyan, vagy változtassak a nézeteimen. Én – úgy érzem – sem jobb-, sem baloldali nem voltam, csat utáltam a demagógiát és a karrierizmusból táplálkozó, meggyőződés nélküli exhibicionizmust, s ezt olykor ki is mondtam. Aztán meg az ördög sem olyan fekete, mint amilyenre festik. S azt sem árt megnézni, ki a „festő”. Ám volt ennek egy jó oldala is. Miután Karácsonyi sztálinistának volt kikiáltva, így általában nem kezdtek ki politikai vonalon. Egyfajta védelmet. Én pedig atyám helyett atyámnak, mesteremnek tartom, soha meg nem tagadtam, most is azt vallom, hogy ha nem az ő kezei alá kerülök, nem lett volna belőlem történész, és még kevésbé középkorász.

Meg kell, hogy mondjam, a hallgatóság körében volt egyfajta politikai helyezkedés, a szó szoros értelmében, tehát provokatív dolgok sorozatban kerültek elő. Ilyen volt például, hogy egyik szemináriumon feltette egy hallgató a kérdést, hogy tessék megmagyarázni, hogyan lehet az, hogy a fasiszta Németország ellen élet-halál harcot folytató lengyeleket a Szovjetunió hátba támadta. Erre akadt néhány olyan társunk,

aki azonnal vette a lapot. Például volt egy gyerek, akinek az apja SS-katonaként esett el (sváb származású volt, sorozták, tehát nem ő maga akart SS katoná lenni), másrészt pedig az ember igazságérzete is felmerül ilyenkor. (A Molotov–Ribbentrop paktum még nem volt közismert.) Tehát amikor aztán ezek ugrottak, és mondták, hogy igen, tényleg, hogy van ez, akkor azután kijelentette az egyik kollegina, hogy „végzés előtt tele van reakciókkal a történelem szak. A Szovjetunió támadása azért következett be, hogy a német repülőakció rádiószaból kikerüljenek a szovjet nagyvárosok, másrészt ezek ősi szovjet területek voltak”, ami már önmagában anakronizmus.

• *Ez szándékos provokáció volt?*

Igen, szándékos provokáció volt. Na, most én hülye, akkor úgy fogtam fel a dolgot, hogy ez csúnya rászedés, és szóltam, hogy én ismerek egy „nagy revizionista tudóst”, bizonyos Karl Marxot, aki megírta: történeti és stratégiai elvekre építve; nem lehet igazságos háborút viselni. Ez a Polgárháború Franciaországban című munkájában van. Akkor elhallgattak a provokátorok, de amikor a kihelyezés történt volna, tehát hogy ki, merre menjen dolgozni, akkor egy olyan akciót indítottak ellenem, hogy ha az sikerrel jár, akkor diplomát sem kapok. Pedig én semmi mást nem mondtam, csak idéztem, de az volt az érv, hogy én azért tanulom a marxizmust, hogy a hithű párttagokat lehetetlenné tegyem. Na, itt Karácsonyi professzornak egy érdekes és taktikus húzása volt, így sikerült az egészet kivédenie, hogy nemhogy fegyelmi nem lett belőle, hanem kis híján azoknak lett fegyelmi ügye, akik provokálták az egészet. Nem tudom, hogy kik álltak a háttérben. Voltak gyöngye képesű oktatók is, akikről el tudom képzelni, mert imitt-amott a lóláb kilógott. Én úgy gondolom, hogy maga a professzori kar az

komoly volt, politikai pártállástól ez most független, tehát hogy a szakmai normatívák minden szempontból magasak voltak.

• *Miben lehetne röviden meghatározni az oktatói tapasztalatai foglalatát?*

Mindenkihez úgy viszonyulni, hogy amit nem kívánsz magadnak, ne tedd másnak sem. Azon kívül volt bennem egyfajta illúzió, ami minden olyan emberben, aki valamilyen módon oktatás területén működik, hogy hatni tudok. Hatni tudok, befolyásolni tudom az emberpalántákat, részint a kibontakozás, részint pedig a humán magatartási irányba. Meg kell, hogy mondjam, ez kb. 10-15%-ban sikerült. Azt hiszem, hogy ezt minden tanár elmondhatja: voltak kiváló tanítványai. Voltak olyanok, akik a szándékát megértették. Voltak, akik élni tudtak azzal a lehetőséggel, amit biztosíthattam a saját hatáskörömön belül. Jórészt a mocsárnak nevezett társulat volt a jellemző, akik meghallgatták, jól-rosszul levizsgáztak. Ezek lehet, hogy idővel beérve, mert erre is tudnék példát mondani, rájöttek arra, hogy mi volt az igazi szándék. Nem az, hogy pontosan, napra tudja a mohácsi vésznek a dátumát, hanem az, hogy próbáljon ember lenni, és próbáljon embereket nevelni, a szónak az igazi értelmében.

• *Az, hogy tanár lesz, az már egy korábbi elkötelezettség volt, vagy ez fokozatosan alakult ki?*

Az 1972/73-as tanévben, a második félévben voltam óraadó. Utóbb derült ki, hogy ez egy próba-félév volt. 1973 augusztusától lettem oktató a JGYTF-en. De tulajdonképpen ez egy azonnali elhatározás volt, én nem akartam tanár lenni. Hosszan elbeszélve tengerész akartam lenni, rádiós tiszt, navigátor, tehát még egyetemre jönni sem akartam. Csak rábeszéltek, aztán a hadsereg közbelépett, behívtak tiszt iskolába, én

meg nem akartam tiszt lenni, amire aztán rá is fáztam, mert négy évig csak tisztképzőre kellett járnom, aktív dolgozóként. Amikor a gyógyszerésztudományi karon elsőéves diák voltam, akkor vállalt a KISZ védnökséget a tanári pálya fölött. Ez egy aktuálpolitikai akció volt, és én ezt használtam ki arra, hogy átmenjek a bölcsészkarra. És miután a bölcsészkaron elsősorban tanárképzés folyt, így értelemszerű, hogy tanárszakokat választottam. Amit nem bántam meg a mai napig sem.

• *Az 1970-es években a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, és azon belül a Történettudományi Tanszék a tudományos diákköri mozgalomban, és a magyar tanárképzésben egy komoly, vezető intézmény volt, és a tanszék maga is országosan az egyik legjelesebb tanárképző tanszék volt. Volt-e itt valamilyen hagyománya annak, hogy érvényesüljön Eperjessy Kálmán szellemi öröksége? Azt tudjuk, hogy Ön később – tehát már a kilencvenes években – több megemlékezésen tiszteltgett a tanszék egykori vezetőjének, a főiskola egykori főigazgatójának emléke előtt, de élt-e ebből a történeti hagyományból valami itt még a hetvenes-nyolcvanas években?*

Tulajdonképpen itt egy nagyon jó hagyomány volt, amit az Eperjessy Kálmán bácsi indított. Elsősorban helytörténetre ösztönözte a hallgatóit, azzal a szándékkal, hogy bárki bárhova kerül, ott tulajdonképpen a helytörténet művelésének meg van a lehetősége, vagy terepe. Míg ha országos, vagy netán nemzetközi témába vágna bele, akkor ez rettenetesen nehéz lenne. Pont olyan időszakban voltam egyetemista, meg kezdő tanár, amikor elég nehéz volt az országból kijutni. És ha lehetett is, az NDK volt a legnyugatibb, ahová mehettünk, és általában Moszkvától, vagy Sztálingrádtól Kelet felé sem lehetett menni; délről Tito elvtárs láncos kutya volt, és a többi, amit 1956 után töröltek, de ennek ellenére a déli területek

felé még Bulgáriába se nagyon, Romániában meg nem szívesen fogadták az embert. A történettudományi tanszék ideje korán ráállt erre, hogy elsősorban helytörténet-kutatásra képezze az embereket. Én ebben elég jól megtaláltam a helyemet, bár az én témám, Szent Gellért ebben egy elég jól exponált, kiemelt téma volt, ennek ellenére, ha most megnézik Csongrád megyében a Tisza jobb partjának településneveit, fél tucatnak legalább, de lehet, többnek, én írtam meg a középkori történetét. Nem ódzkodtam attól, hogy egy kisebb település történetével foglalkozzam. Ez a másik terület, ami meghatározta a tevékenységemet: a helytörténet; igazából a főiskolán szedtem fel ezt a fajta hozzáállást. Itt egy nagyon komoly műhelymunka folyt. Úgy, hogy figyelembe vették a lehetőségeket, az adottságokat, és igyekeztek azokat maximálisan kihasználni. Volt még egy indítás, mert szülővárosomnak akkor kezdték el írni a történetét, és a középkornál gondoltak rám, hogy írjam meg, úgy gondolom, hogy eddigi munkáim közül ez az egyik legjobb, Baja történetének a középkori része, Mohácsig. Más települések történetét általában a török kiűzéséig bízták rám, megmondom őszintén, a Mohács utáni rész már nekem mindig olyan plusz munkát jelentett, amit nem szívesen csináltam, mert az külön szakembert igényel. Illetve az emlékeket a Tisza–Duna köze területen a töröknek sikerült, legalább a tizenöt éves háború során annyira elpusztítani, kiirtani a népességet, hogy olyan nagyon nem kellett Mohács után kitekintennem, hogy gyorsan eljussak a török kiűzéséig.

• *A Tanár Úr egy másik, igen jelentős szellemi alkotó tevékenysége a heraldika, a címerkutatás. Ez mikor és hogyan kezdődött?*

Ez érdekes történet volt. Csongrád megye címerét akarták megújítani, mert a megyei tanácsban részt vevő hajdani Torontál, Csanád megyei települések kifogásolták azt,

hogy a címerben nekik semmi motívumuk, vagy szimbólumuk nincsen. Aztán egy nagy vita után úgy döntöttek, hogy meghívják hármunkat, Blazovich Lászlót a levéltárból, Kristó Gyulát, meg engem, hogy tegyünk javaslatot egy esetleges új címerre. Blazovich tanár úr, miután a levéltárban dolgozott, minden nap találkozott pecsétekkel, bélyegekkkel, amin a klasszikus Csongrád megye címer volt rajta, azt mondta, hogy ő ezen nem változtatna. Kristó professzor pedig kijelentette, hogy ez heraldikus szakembert kíván, ő ebbe nem avatkozik bele. Én erről nem tudtam, balgata módon végig gondoltam, hogyan is lehetne megoldani azt, hogy Trianon idején szétszakított vármegyék, és Csongrád megyéhez csatolt területek valamilyen módon kifejezésre jussanak a címerben is. Ekkor készítettem öt-hatféle tervet, ezeket, amikor volt a megyei tanácsülés, paravánokra kiraktak. Miután úgy gondoltam, hogy igazából három megyének a viselt dolgairól kellene itt hírt adni, másrészt pedig, hogy három különböző címet egymásra borítani lehet, de abból nem egy címer lesz, hanem marad a három, megpróbáltam egy pajzsba foglalni a három megyét. Ez sem sikerült tökéletesen, mert nem lehetett úgy elrendezni, hogy ez evidens legyen, másrészt pedig anakronizmusokat is szült volna, ha mondjuk berajzolom a folyókat, fölé azt a halászsast, ami a Csongrád megyei címerben szerepel, és a partra meg odaállítom Szent Gellértet a pásztorbottal, mint az egykori Csanád megyének a címerét, vagy beírom az M.T.-t mint Mária Terézia Torontál megyében, vagy egy bőszgyszarut, vagy valamit. Tehát a képi megfogalmazás képtelenségnek tűnt így. Végül egy olyan megoldásra jutottam, hogy az öreg pajzsot négyeltem, beletettem az egyik mezőbe Csanád, a másikba Torontál megye címerét, a másik oldalon az egyik mezőbe az ősfoglaló nemzettség címerét, (ez az oroszán), a másikba pedig a Csanád nemzettségnek a címerállatát. És minderre boglár

pajzsként rátettem a jelenlegi, pontosabban a korábbi Csongrád megyei címet. Tehát tulajdonképpen egy kettős pajzs alakult ki, és ez olyan óriási tetszést aratott, hogy azonnal az összes többit le kell venni, és addig is volt némi jártasságom a heraldikában, mint ségdtudományt, oktattam, de igazából ekkor került elő feladatként, és ezt le is tudtam. Ellenben arra nem számítottam, hogy jöttek a különböző tanácselnökök, hogy nekik is kellene címer. Akkor beláttam, itt nincs mese, ezt meg kell tanulni, ha az ember komolyan akarja csinálni, ott nem elég ötleteket felvetni, hanem meg kell tanulni az alapszabályokat, és mindent. Azóta hál' Istennek, százas nagyságrendben címet sikerült gyártanom, heraldikailag is értelmező leírással ellátnom. Továbbá az általam alkotott jó néhány címerben is van olyan, amiről nem szívesen beszélek, mert túlszűfoltam. Általában úgy csináltam a címereket, hogy két-háromféle variációt vetettem fel: válasszanak. A választás az általában az volt, hogy legyen benne minden.

• *Itt kell megemlíteni, hogy Ön tervezett három, a szegedi oktatók-hallgatók számára fontos címet: a József Attila Tudományegyetem, a tanárképző főiskola és a Szegedi Tudományegyetem címerét. Óriási dolog, amikor az ember olyan felkérést kap, hogy a saját intézményének, egyetemének egy-egy ilyen fontos szimbólumát készítse el. Óriási kihívás, de ugyanakkor felelősség is.*

A szegedi egyetemnek van olyan múltja, amiből lehetett meríteni. Egyrészt maga a szegediség, másrészt az egyetemnek a Szegeden való megjelenése személyhez köthető. Tehát lehetett olyan motívumokat találni, ami egyértelműen kifejezi az egyetemi mivoltot, a szellemi magaslatot, az alapító személyére utal, és ugyanakkor a városra is. Más volt a helyzet a főiskola címerével, azt ugyanis nem intézményi, hanem hallgatói

felkérésre készítettem el, a Hallgatói Önkormányzat kért fel, hogy ha a JATE-nak már van címere, miért ne legyen nekünk is. Én akkor elkészítettem ezt a tervezetet, kicsit primitívebb változatban, mint ahogy most szerepel, a hallgatóság, a felkérő hallgatók tetszésével találkozott. A főigazgató előterjesztette, hallgatói előterjesztésként egy vezetői testületi ülésen, szavazást rendelt el, hogy legyen-e címer, és hogy milyen legyen. Felkértek arra, hogy ezt a címer tervezetet interpretáljam, én elmondtam azt, amit ezzel kapcsolatban gondoltam, hogy mi miért így, hogy miért ezzel a jelmonddal, és a többi, és ellenszavazat nélkül elfogadta a főiskola. Nyilvánvalóan tetszett a lellemnek, hogy sikerült mind a két intézménynek címet alkotnom. Ennek szerves folyamánya volt, hogy amikor az egyesülés megtörtént, a Szegedi Tudományegyetem címerének megtervezésére is engem kértek fel. Ez olyan volt egy kicsit, mint gúzsba kötve táncolni. Ugyanis azt mondták, hogy a Klebelsbergre utalva és az egyetem tudományos jellegére való tekintettel a JATE-címerből őrizzük meg a fáklyás griffet, továbbá legyen motívum, ami Szegedre, és legyen, ami Kolozsvárra utal. Ezt úgy sikerült megoldani, hogy a griffnek a talpa alá két keskeny szalagot Szegedre utalva, és alulra pedig a kolozsvári címerből a kapubástya motívumot emeltem ki. Érdekes, hogy már 2000-ben felmerült, a kolozsvári egyetem a jogelődjeként a Báthory-féle egyetem. Ezt a kapcsolódást Minker Emil professzor időközben kidolgozta, így 2004 áprilisában átírtam az egész értelmezést úgy, hogy belekerült a Báthory-féle alapítás is, ez nyilvánosságot nem kapott egészen addig, amíg az idén egy fél éves vita végére nem került pont.

• *A Szegedi Egyetem hasábjain jónéhány tanulmány megjelent e témában. Ezt a diskurzust – úgy véljük – erősen befolyásolta a*

Címerhonosító – Honosító címerek című most nyáron megjelent kötet is.

Igen, a visszajelzések is arról szólnak, hogy egy csodálatos kiadvány. A kivitelezése természetesen a tervező grafikusoknak a dicsőségére is szolgál. Ritka eset, amikor sikerül úgy kihozni egy munkát, hogy az abban a pillanatban hasson is. És ez nyilvánvalóan az egész szerkesztőségnek is a dicsérete, a nyomdának, és így tovább. A legalkalmasabb pillanatban került az asztalra, így aztán mindenki megnézhet, hogy miről is van szó, és elsöpörték az ellenérveket.

• *Kérjük, hogy menjünk egy kicsit vissza a nyolcvanas évek vége felé, amikor is egy évtizednyi oktatói pálya után úgy döntött, hogy a tanszékvezetésre való felkérést elfogadja, vállalja ezt a feladatot.*

Erről nem szívesen beszélek, megmondom miért. Én úgy éreztem, hogy a hallgatóság körében megvan a respektem, jól éreztem magam. A kollégák körében volt némi kis áskálódás, de azt látni kellett, hogy a tanszéken tudományos fokozattal rendelkező ember nem volt. Úgyhogy amikor engem felvettek aspiránsnak az MTA Irodalomtudományi Intézetbe a Gellért-témával, valamilyen fondorlatos úton sikerült azt elérni, hogy rögtön behívtak katonának is. Tehát az aspirantúrám egész időszakában katona voltam a Hungária körúton. Kaptam egy speciális kiképzést, aminek most hadd ne mondjam az okait, a lényeg az, hogy ott töltöttem el nagy részét az aspirantúrámnak, és közben nyilvánvalóvá vált a számomra, hogy itt egyfajta hatalomféltés van: ha énnekem fokozatom van, értelemszerűen előre kell, hogy lépjek, és amikor erre rájöttem, felajánlottam az illetékesnek, hogy lemondok a tudományos fokozat megszerzéséről, ha békében hagyjak.

• *Jól értjük, hogy a tanszékvezetői pályafutásának kezdete a rendszerváltással párhuzamos dolog volt? Ha nincsen rendszerváltás...?*

Nem így függnek össze, hanem amikor nekem elévültek az aspiráns vizsgálaim, mert az abszolutóriumom megvolt, akkor nagyon keményen nekem rontottak itt, és el akartak távolítani. Miután én előzőleg felajánlottam, hogy nem szerzek tudományos fokozatot, és ennek ellenére nem hagytak békén, akkor azt mondtam, hogy jól van, elmegyek, de nem úgy, ahogy jöttem. Én doktorátussal jöttem ide, akkor beadom a kandidátusim. Válasz: jól van, adjam be. Végül is Baja középkori történetét adtam be, de úgy, hogy december közepén mondták, hogy takarodjak, január másodikán már le volt gépelve a dolgozat. Nem lehetett volna megvédeni, mert helytörténetből nem lehetett kandidátusit védeni, azonban miután én a bajai birtokos családoknak a teljes anyagát feldolgoztam, tehát attól függetlenül, hogy hol voltak birtokaik, lent a Délvidéken, vagy Nyugat-Dunántúlon, s amikor ez a munka a Kállai Istvánnak, aki az ELTE-n volt segédtudományi tanszékvezető, a kezébe került azt mondta, hogy ezt a dolgozatot azonnal be kell adni kandidátusi védeésre, mert ez nem helytörténeti, hanem geneológiai munka. Való igaz, hogy dolgoztam, átnéztem rengeteg, zömmel ki nem adott oklevelet. A védeés különleges volt, a munkahelyi vitát nem lehetett lebonyolítani itt a történeti tanszéken, mert nem volt fokozattal rendelkező ember, hanem akkor végül a JATE-n a Szendrei János igazgató úr, és a Kristó Gyula elnökletével zajlott a munkahelyi vitám, és még abban az évben meg is tudtam védeni a dolgozatom. Miután megkaptam a fokozatot, értelemszerű lett volna, hogy kinevezzenek, amit én nem akartam. Akkor a tanszékvezetőm egy évre elment betegszabadságra. Ezalatt megbízott tanszékvezető voltam, és az utána következő

évben, amikor bejelentette, hogy nem jön vissza betegszabadságról, akkor hívtak be, és közölték, hogy ne is tiltakozzam, nincs más fokozattal rendelkező, tehát ezt nekem kell elvállalni. Én nem vagyok egy születt hivatálnok, azt hiszem, a legrosszabb munkákat elvégzem, de adminisztrálni nem tudom, és nem is szeretem magamat, így aztán beszéltem Glatz Ferencsel, aki akkor kultuszminiszter volt, hogy mitévő legyek. Neki a véleménye az volt, hogy ez kötelesség is, nem óhaj-sóhaj kérdése, el kell vállalni, ő is adta át a megbízást, meg a főiskolai tanár fozatról szóló kinevezést. Nem azt mondom tulajdonképpen, hogy akaratom ellenére lettem tanszékvezető, mert végül beláttam én is, hogy ezt meg kell csinálni, de ha nincs ez a presszió, vagy a főnököm nem lép vissza, lehet, a mai napig ő a tanszékvezető. Nekem ilyen ambícióim nem voltak, én a szakmámat szeretem, oktatni szerettem, bár az utóbbi időben megcsappant egy kicsit ez a szeretet, mert felhígult nagyon a hallgatói garnitúra, és ha az ember nem kapja vissza a töredékét sem annak, amit előad, akkor az egy kicsit negatív érzéseket szül.

• *Az 1990-es évek elejétől egy új tanszéket, iskolát teremtett itt a történelem szakos pedagógusképzésben, tanárképzésben. Két épületben: 1994-ig a Hámán Kató (ma Szent Ferenc) utcai helyszínen, mely ma a Carolina Iskola épülete, majd pedig itt a Hattyas sor 10. szám alatt. Milyen főbb súlypontokat határozott meg a vezetésben? Már érintettük a helytörténeti képzést és a történeti szemléletmódot, de ugyanakkor azt is meg kell vallanunk, hogy sokan – mint egykori diákjai – itt értették meg azt, hogy mit jelent a humanista szemléletmód, a hallgatóközpontúság, és az is, hogy vannak elévülhetetlen értékek: a tudományos igazság, a haza, a nemzet, a közösség. Nyilván ilyenkor van egy tanszékvezetői koncepció, amit le kell fektetni...*

Amikor vezető pozícióba kerültem, az egyik alapelvem az, miután én a saját bőrömmön éreztem, milyen kemény dolog, ha az embert nem hagyják, hogy érvényesüljön azon a kutatási vagy tudományos területen, én akkor azt mondtam, ha én vezető leszek, akkor ezt biztosan hagyni fogom, nem állítok gátat senkinek az útjába, nem félek attól, hogy valaki a fejemre nő, mert annál nagyobb dicsősége nemigen lehet mesternek, mint ha a tanítványai fölénynek. Itt tanúi lehettetek annak, hogy a tanszéken mindenkit hajkurásztam, tessék hajtani, kutatni, fokozatot szerezni, mert ez a jövő. Nem tudom, hogy volt-e még ilyen tanszék, ahol mindenki eljutott a tudományos fokozat megszerzéséhez, vagy annak a közelébe jutott (abszolutóriumra mindenkinek van). Magától értődő, hogy egy ilyen milióban, ahol mindenki kutathatja, amit akar, megpróbálhat érvényesülni a saját érdeklődésén és szakterületén belül, ott azért óhatatlanul ki kell, hogy alakuljon egy olyan légkör, ami a hallgatókra is hatással van.

Megmondom őszintén, lehet, hogy egy kicsit gyengekező voltam, nem szerettem buktatni. A tanári munkában egy valamit nagyon nem szerettem, az értékelést. Akit érdekel, aki akar, azt mindig két kézzel támogattam. Annál jobb dolog nincs, mikor látja az ember, hogy a tanítványai aktívak.

• *A szakestek mellett voltak más, sőt Szeged-léptékű megmozdulások is.*

Igen! A tatárok kivonulásának 750 évfordulója, meg Mátyás király halálának 500. évfordulója, vagy a Honfoglalási emléknapok, vagy maga Szent Gellért vértanúságának 950. évfordulója – amit közösen rendeztünk a hittudományi főiskolával. Voltak komoly megmozdulásaink, és emögött nemcsak a buli volt, hanem egy tudományos igényű konferencia, vagy egy művészi igényű bemutatója a kornak, vagy a személynek, aki, vagy

ami címszereplője volt a törribulinak. Mindig volt irodalmi, vagy szakmai fölvezetése a bulinak. Erre az utóbbi időben nem akadt vállalkozó. Utoljára talán, ahol megpróbáltuk, az Villon emlékezete, vagy évfordulója volt. Az ember úgy gondolná, hogy maga a személy is, és a kor is érdekes, meg a Faludyfordítás néha jobb, mint az eredeti, hogy most csúf dolgokat ne mondjak, tehát lett volna miből meríteni. Ennek ellenére nagyon gyatrára sikeredett, összezsápták az egészet, és a következő ilyen műsoros estre már nem is volt vállalkozó.

• *Most tegyük egy kanyart a Belvedere Meridionale felé. A szegedi társadalomtudományi periodika a nyolcvanas évek végén indult. Ön a megalapítástól kezdődően támogatja, segíti a*

FOTÓ: NAGY TAMÁS (2007. JÚLIUS 10.)

ÜNNEPÉLY A TATÁROK KIVONULÁSÁNAK 75. ÉVFORDULÓJÁN (1992)

FOTÓ: FARKAS ISTVÁN

lap elkészülését, úgyis mint felelős kiadó. Milyen gondolatok vannak ezzel kapcsolatban Önben?

Tulajdonképpen vannak ennek előzményei. Próbáltunk többször megjelentetni dolgokat, volt ilyen, hogy „Krónika”, meg néhány számot megért más lapok ezek, amelyeket a tanárképző főiskolák történelem tanzékei együtt próbáltak megszervezni, kiadni, pénz szűkében, minden számot más adott ki, tehát ez cirkulált, járt körbe. Ez is befulladt. Voltak ilyen nem történész lapok, a Lenyomat, meg ilyen kísérletek. Amikor a Krónika haldoklott, akkor egykori hallgatónk Annus Gábor kitalálta – családi indíttatásból is –, hogy ezt tovább kéne vinni, ha nem is ugyanazzal a címmel, meg ha gyengébb kivitelezési változatban is. Akkor egy-két számot összeállítottak, amit én megnéztem, és láttam, hogy vannak azért ebben rázós dolgok is. Például a történeti vármegyéknek a sorozata is, amit a 64 vármegye szervezet karolt fel az idén, de a kettőnek semmi köze nincs egymáshoz,

no, de volt ebben olyan dolog, ami az akkori politikai helyzetben nem volt egyértelmű, és akkor megegyeztünk a Gáborral, hogy vállalom a felelősségét ennek. Emlékeztek rá, hogy a Nagy-Magyarország térkép kitétele a tanszék folyosójára is mekkora vihart váltott ki, pedig hát... Így aztán azt mondtam, hogy a felelős kiadó szerepét átvállalom, mert velem nehezebb ujjat húzni, mint mondjuk egy hallgatóval, vagy egy hallgatói körrel. Azokat mindig veszélyeztetheti a diplomamegvonás, meg különböző politikai csoportokba besorolják, címkézik stb., ezt velem nem lehet megcsinálni. Nekem megvannak a saját politikai nézeteim, és akár zöldre festi magát egy kormány, akár vörösre, akár aranyra, én nem változtatok ezen. Nekem szilárd meggyőződés, hogy ami nem emberközpontú, az nem érdemi meg, hogy melléálljak. Nos, így indult a lap, és fokozatosan fejlődött föl. Nem utolsó sorban annak a tevékenységnek a kapcsán, amit ti fejtettetek ki, hiszen akkor kapta meg mostani formáját. A lapnak

a célja elsősorban az volt, hogy történelem szakos hallgatók számára megnyilatkozási, publikálási lehetőséget biztosítson. Nyilván nem arra számítottunk, hogy itt akadémiai székfoglalók születnek, de valahol el kell kezdeni. Ez pont arra volt alkalmas, hogy az oroszlánkörmököt lehessen megmutogatni. Azután bővült a kör, ti magatok is tudjátok, hogy akadémikusok sem röstelltek egy-egy számba publikálni. Végül kialakult a lapnak az a jellege, hogy együtt szólal meg tanár és diák. A rendezvényeinken is ez volt a fő, hogy beszéljenek itt szakemberek az adott témáról. Ha lehet, a legjobbak, ugyanakkor viszont teret adjunk a hallgatói megnyilatkozásoknak is. Volt hasonló hallgatói lap is, mondjuk az AETAS, aminek a szerkesztői gárdája ahogy kinőtt a hallgatói korból, a lap jellege is megváltozott, végül is tudományos orgánummá vált. Tehát nem, vagy csak igen kevésbé biztosítja a lehetőséget, első sorban recenziók formájában, hogy egy hallgató ott megnyilatkozzék. Nálunk ezt szerencsére sikerült megtartani, hogy ha akármilyen rangos személy is ír a lapba, azért ez változatlanul hallgatói lap, változatlanul a hallgatók érdeklődésének irányban próbál meg tapogatózni.

• *Ha gyors fejszámolást végziünk a publikációi, írásai, alkotásai mellett, több ezer történelemtanárt nevelt. Mit tart a legfőbb értékeknek a mai korban, amikor sokszor úgy érezzük, hogy minden olyan zűrzavaros? Mi az, ami a történészeknek, a történelemtanároknak útmutatás is lehet?*

Magától értődőnek tűnik, hogy az ember mit akar. Tulajdonképpen meghatározó az, hogy kapjanak a leendő történelemtanárok egy olyan történelmi szemléletet, ami az igazság kiderítésére sarkallja őket, mert sajnos köztudott, hogy a történelemben korszakonként, és politikai kurzusonként változnak az értékelések, a mellébeszélések,

a demagógia a hordó-szónoklat. Ez magától értődően adódik, hiszen a politikus is kiválasztja magának azt a történelmi eseményt, vagy megpróbálja úgy interpretálni azt a történelmi tény, amivel önmagát igazolja. Például a rendiségnek a megítélése a Rákóczi-féle szabadságharc kapcsán. Általában ott azt mondjuk, hogy jöttek a randa, gyapjas németek, meg itt voltak a vitézlő hazai kurucok, ami kb. így is volt, csak éppen nem nézünk mögé. Hogy pl. Rákóczi ugyanazt akarta, mint a Habsburgok. Az abszolutizmust. Csak Rákóczi nemzeti abszolutizmust akart, a Habsburgok meg a saját abszolutizmusukat, és bizony a rendek szemben álltak mind a kettővel! Ahogy kiderült, hogy a Habsburgoknak van hátországa, van honnan utánpótlást, meg erőt összpontosítani, Rákóczinak meg nincs, és ezért a vitézlő rendhez, azaz a népből verbuvált hadsereghez fordult, és a hajdúkéhoz hasonló kiváltságokat ígért, akkor bizony a nemesek azt mondták, hogy ha már elkerülhetetlen az abszolutizmus, akkor a kisebb rossz az idegen abszolutizmus, mert az legalább a saját parasztjainktól megvéd bennünket, nem vonja el a termelőerőt a földről. Míg, ha Rákóczi nyer, akkor a nemzeti abszolutizmus komoly problémákat okozhat. Ez például nem tudom, hogy előkerül-e bármelyik történelemtanárkönyvben, különösen nem a közép- és általános iskolai tankönyvekben. Tehát itt a cél valójában az lenne, hogy a történelmet minél közelebb a maga valóságához, valóságtartalmához megismerni, mert ez vezethet el oda, hogy értékelni tudjuk a múltunkat, és hogy ez a múlt-értékelés egy olyan komoly talaj, bázis lesz, ahonnan ki lehet tekinteni a jövő felé, akár célmeghatározó, akár cselekvési irányba. Azt hiszem, hogy ehhez nem sok minden kell. Egyrészt nem szabad felülni a demagógiának a lovára, másrészt pedig a forrásokra kell figyelni. Azt hiszem, végig ez volt az alapállásom, ahogy mondani szoktam volt, forrás annyi van, amennyi a korunkra ma-

radt, koncepció meg annyi, ahány történész kézbe veszi ezeket a forrásokat. Tehát ez volt az a vezérelv, aminek mentén én próbáltam oktatni, és nagyon sok dolog kiderült menet közben, ami nem helytálló.

• *Egy ilyen gazdag – és ugyanakkor korántsem lezárt – alkotói pályánál magától értetődő a kérdés: az ember tud-e egy ilyen pályát befutni biztos lelki háttér, más szóval pozitív támogató környezet nélkül?*

A tudományos kutatói munka két áldozatot kíván. Az egyik ugye magától a kutatótól, hogy próbálja meg energiáját, erejét, felkészültségét, mindenét összeszedve megoldani a kérdést, a másik viszont a családi háttér, hogy hogyan viseli el a család, az ember különöc dolgait. De ez önmagában az oktatói munkára is érvényes, mert nem addig tart az oktatás, hogy bemegyek és beszélek, a hallgató meg hallgat. Erre tisztességgel illik felkészülni, és az is rendkívül időigényes. Nem akarom itt túlértékelni a saját erőnyeimet, de igyekeztem a munkám mellett mindent megtenni a családomért, és hála istennek, a családom is tudomásul vette, hogy én ilyen figura vagyok, és messzemenően támogattak a munkámban. Elsősorban a feleségem az, aki kibírta az összes rigolyáimat, és támogattott, de a gyerekeim ugyanígy. Mai napig, ha akad problémám például a számítógéppel, akkor rögtön talpon van a segítség. Tény, hogy a hétvégék nagy részét nálunk töltik, aminek van persze kényelmi oldala is, mert akkor anyu főz. Van egy kis nyaralónk is, kint a Sárgán, ott is kollektíven jelenünk meg, ott rohángásznak a gyerekek, jól érzik magukat. Hála Istennek, együtt van a család, és ez kell ahhoz, hogy az ember nyugodtan tudjon dolgozni, hogy meglegyen az a bizonyos háterszág, ami nélkül nem lehet ezt csinálni.

• *Az oktatási törvényhozás, illetve irányítás a tanszék vezetését levette a válláról, ugyanakkor a történeti és alkotói pályafutása – ismerve Önt – még számtalan dologgal fog gazdagodni. Mik azok, amik a közeljövőben elvégzendő tervekben vannak?*

Ez az, amire nem tudok válaszolni, tudni illik van egy olyan gyakorlatom, hogy lefűzős tasakokba dobálgatom be cédulákon mindig azt, amit úgy találok menet közben, és ami nem tartozik a témához, de látok benne spirituszt. Három ilyen dossziém van, némely tasakban tizenöt-húsz papír is van, van, amelyikben csak kettő-három, vagy egyáltalán, egy elképzelésnek a vázlata, tehát ha élnék százéves koromig, akkor sem lenne időm unatkozni. De ezt így most nem tudom megmondani. Igazából, amikor a Belvederében a Miscellaneae-sorozatot elindítottuk, akkor ezekből az anyagokból válogattam néhányat ki, abban a reményben, hogy ezek kis rövid dolgok, nem olyan nehéz követni, egy-egy kis témáról szólnak, tehát hasonlót bármely hallgató felvethet, találhat, megírhat. Igazából ez az anyagom van ami, legalább 150 téma. Van benne olyan téma, mint Anonymus maga. A Gellért-monográfiát is meg kellene írnom. Ezt márcsak azért is kellene, mert a közelmúltban jelent meg angolul egy Gellért-monográfia, egy bizonyos Turkus nevű fickótól, és hogy mást ne mondjak, a Deliberatióról azt írja, hogy a latin nyelvű román nemzeti irodalom egyik legkorábbi terméke. Ez egy kisajátítási akció, arról nem is beszélve, hogy nekem egyetlenegy megjelent munkámra utal, holott írtam vagy ötven cikket meg tanulmányt Gellértről. Az az érzésem, hogy maga a szerző nem mélyült el a témában, hanem ügyes fordítások, meg átdolgozások alapján dolgozott.

A Gellért -téma monográfia lenne, de egy kicsit félek tőle. Óriási mennyiségű

anyagom van együtt, és ez már riaszt, hogy akárhova nyúlok, még ide is, meg még oda is kéne tenni, ezt, vagy azt a kupacot dolgozzam föl. De meg kellene csinálni, hogy a sarlatánoknak a tevékenységét az ember kivédje.

És itt vannak még az unokáim, akiknek a kedvéért még érdemes lennem, hátha valamelyikben lesz egy kis történész véna, vagy spiritusz, hogy megpróbálni az irányukba is egy kicsit kiterjeszteni a történeti tevékenységet. Annak idején kaptam én a Kincskeresőtől egy felkérést, a koronázási jelvényeknek a megírására. Ilyenkor az ember azt mondaná, hogy a gyerekeknek én kapásból megírom. Nem hiszitek el, sokkal nehezebb gyerekeknek írni, mert ott nem lehet a szakzsargonral, ismert történeti

terminológiával élni. Meg kell magyarázni mindent. Tehát szerintem a szakmának sokkal könnyebb írni, mint az érdeklődőknek, és az érdeklődőknél a gyerekeknek nehezebb írni, de hát az ember ezt vállalta fel, mint tanár, eddig a nagy gyerekekkel foglalkoztam, most megpróbálok a kicsik felé is orientálni, saját, önző, családi érdekből. Változatlanul érdekel az a miliő, amiben ideológiai dolgok vannak. Tehát a pogányság, az eretnecség kérdése, a keresztény vallásnak a belső változásai, itt is első sorban Magyarország, és a Kárpát-medence története szempontjából. Ez már olyan gyermekbetegség, amit nem lehet levetkőznie hatvanöt éves korában az embernek.

AZ INTERJÚT KÉSZÍTETTE:

JANCSÁK CSABA – KISS GÁBOR FERENC

Dr. Szegfű László bibliográfiája

1964

Több szem többet lát. *Szegedi Egyetem*, 2 (1964). nov. 24. 6.

1968

Olaszokönyv Békés megye történetéhez. I. (ism.) *Tiszatáj*, 22 (1968). 1163.
Eretnecség és tirannizmus. *Irodalomtörténeti Közlemények*, 72 (1968). 501–516.

1969

Karácsonyi Béla: *Chronica Hungaro-Polonica*. Pars I. (Textus cum varietate lectionum.) [Biblikus concordantiák a kiadvány margójegyzeteiben, vö.: p. 7.] Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae, Acta Historica, 26 (1969).
A Tanácsköztársaság Békés megyében (ism.) *Tiszatáj*, 23 (1969). 554–555.
Anonymus és a kománok. *Magyar Könyvszemle*, 85 (1969). 220–238.

1972

Az Ajtony-monda. Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae, Acta Historica, 40 (1972) 3–30.

1973

Mezőberény középkori története. [= *Mezőberény története*. I. Szerk. Szabó Ferenc. Mezőberény, 1973. 59–79.]
La missione politica ed ideologica di San Gerardo in Ungheria. [= Venezia e Ungheria nel Rinascimento. A cura di Vittorio BRANCA, Firenze, 1973. Leo S. Olschki Editore, 23–36.]
Szempontok és adatok a korai magyar határvédelem kérdéséhez. (társzerzőkkel) *Hadtörténelmi Közlemények*, 20 (1973). 639–660.
Adatok „korai” helyneveink ismeretéhez. I. (társzerzőkkel) Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae, Acta Historica, 44 (1973). 95 p., 1 térk.

1974

Adatok „korai” helyneveink ismeretéhez. II. (társ-szerzőkkel) Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae, Acta Historica, 48 (1974). 55 p., 1 térk.

Sarolta [= *Középkori kútfontok kritikus kérdései.* Szerk. Horváth János és Székely György. Bp. 1974. Akadémiai K. 239–251.]

A Thonuzoba-monda. (Interpretációs kísérlet Janus Pannonius két sorához.) A Szegedi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei, 1974. I. rész. 275–285.

1976

Gellért, marosi püspök. *Világosság*, 17 (1976). 91–96.

Szemelvények Gellért Deliberációjából (társszerzővel) *Világosság*, 17 (1976). 97–99. (Helyreigazítás uo. 336.)

Nyugati források (társszerzővel) [= *Bevezetés a magyar őstörténet kutatásának forrásaiba.* Szerk. Hajdú Péter–Kristó Gyula–Róna Tas András. I/2. Jegyzetszám: J 2-1044/a. Bp. 1976. Tankönyvkiadó, 169–186.]

1977

A kerlési (cserhalmi) ütközet leányrablás epizódjának nyomozása. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei. I. rész, Szeged, 1997. 21–31.

1978

I. László alakja a középkori forrásokban. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei. I. rész, Szeged, 1978. 37–46.

Az államszervező harcok során keletkezett hősekekről [= *Mítosz és történelem.* Szerk. Hoppál Mihály és Istvánovits Márton. Bp. 1978. 48–54. Előmunkálatok a magyarság néprajzához 3.]

Tájékoztató a történelem szakos hallgatóknak. (Szerk. Nagy István) Szeged, 1978. JGyTF (soksz.) 18–20, 22–25, 34–38.

1979

Gellért püspök halála. Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae, Acta Historica, 66 (1979). 19–28.

On the Heroic Epic from the Times of the Organi-

zation of the Hungarian State. [= *Mith and History.* Ed. Hoppál Mihály. Bp. 1979. 14–18.]

Néhány XI. századi „liber portabilis” nyomában. (Gellért püspök kézikönyveiről.) Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae, Acta Bibliothecaria, 8 (1979). Fasc. 1. 60 p.

1980

A József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtárának Egyetemi Gyűjteményében található doktori disszertációk jegyzéke. Doctoral Dissertations in the Library of the Attila József University to the University of Szeged. 1945–1975. (társszerzőkkel) Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae, Acta Bibliothecaria, 9 (1980). Fasc. 2. 136 p. Az „első mártír Pannóniában”. *História*, 2 (1980). 3. sz. 15–16.

Vata népe. Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae, Acta Historica, 67 (1980). 11–19.

A latin írás [= *Bevezetés a magyar őstörténet kutatásának forrásaiba.* Szerk. Hajdú Péter–Kristó Gyula–Róna Tas András. III. Jegyzetszám: J 2-1185. Bp. 1980. Tankönyvkiadó, 29–34.]

A felszabadult Szeged sportéletének megindulása. (A korabeli sajtó tudósításai alapján.) I. (társ-szerzővel) A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei, I. rész. Szeged, 1980. 39–46.

1981

Pogányság és kereszténység a XI. századi Magyarországon. [= *Fejezetek a régebbi magyar történelemből.* Szerk. Makk Ferenc. Jegyzetszám: J 2-1357. Bp. 1981. Tankönyvkiadó, 73–95.]

A felszabadult Szeged sportéletének megindulása. (A korabeli sajtó tudósításai alapján.) II. (társszerzővel) A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei. I. rész, Szeged, 1981. 39–45.]

1982

Megjegyzések Thonuzoba históriájához. *Századok*, 116 (1982). 1060–1078.

III. Béla emlékezete. Bp. 1981. (ism.) *Századok*, 116 (1982). 1103–1105.

III. Béla és Szeged. *Délmagyarország*, 72 (1982). 1. sz. (01. 03). 4.

1983

- A város kialakulása (895–1242) (társszerzőkkel) [= *Szeged története*. Szerk. Kristó Gyula. I. A kezdetektől 1686-ig. Szeged, 1983. 219–343.]
- A bogumil eretnkség hatása a XI. századi magyar-ság ideológiai fejlődésére*. Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae, Dissertationes Slavicae, 14 (1983). 39–68.
- Szent Gellért családjáról*. Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae, Acta Historica, 75 (1983). 11–18.
- Adalékok félreértésből keletkezett helyneveink történetéhez*. Névtani értesítő, 8 (1983). 3–7.
- A „láthatatlanok”*. (Adatok mezővárosaink XVI. század eleji lélekszámának kutatásához.) A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei. I. Tanulmányok a marxizmus-leninizmus és a történettudomány köréből, Szeged, 1983. 47–58.
- San Gerardo vescovo di Csanád apostolo e missionario instancabile. (Primo martire della Chiesa in Ungheria.) L'Osservatore Romano, 123 (1983).. no. 102 (37.292) 4. maggio. 6.
- Kézikönyvek a történelem tanításához*. (ism.) Módszertani Közlemények, 23 (1983). 207–208.

1984

- Gellért püspök: Elmélkedés a tudós Isingrimus számára a három ifjú himnuszáról. (Részletek.) (társszerzővel) [*A magyar középkor irodalma*. Szerk. V. Kovács Sándor. Bp. 1984. Szépirodalmi K. 615–638. – NB.: Nevem a szerkesztő figyelmetlensége folytán elmaradt a kötetből, melyet főhatóságomhoz írott hivatalos levélben korrigált.]
- Útmutató a történelem szakos hallgatóknak*. (Szerk. Nagy István) Szeged, 1984. JGyTF (soksz.) 19–20, 23–26, 28–31, 37–38.

1985

- Szent Gellért prédikációi*. Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae, Acta Historica, 82 (1985). 19–29.
- Gondolatok Baja nevének eredete kapcsán (avagy: interpretatio Latina). [*Név és névkutatás. Az Inczeffi Géza halálának 10. évfordulóján rendezett emlékülés előadásai*. Szeged, 1984. április 13–14. Szerk. Békési Imre. Bp. 1985. A Ma-

gyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 170. Szám. 111–117.]

- Pogánykori hőseink utolsó évszázada. [= *A magyar vers*. Az I. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus előadásai, 1981. augusztus 10–14. Szerk. Béládi Miklós–Jankovics József–Nyerges Judit. Bp. 1985. 47–50.]
- Gondok és gondolatok Szeged keletkezéstörténete kapcsán. [= *Középkori régészetünk újabb eredményei és időszéri feladatai*. Szerk. Fodor István–Selmeczi László. Bp. 1985. 13–27.]
- Adalékok Szent Gellért görög műveltségének kutatásához*. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei. I. Tanulmányok a marxizmus-leninizmus és a történettudomány köréből. Szeged, 1985. 43–49.

1986

- Kortörténeti problémák Gellért püspök Deliberatiójában és legendáiban*. Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae, Acta Historica, 83 (1986). 11–21.
- György, Crissafan fia, aki megjárta a túlvilágot. *Irodalomtörténeti Közlemények*, 90 (1986). 1–21.
- Rák virágkoszorúval. (Egy történettudományi kézikönyvről.) (ism.) *Módszertani Közlemények*, 26 (1986). 321–322.
- Baja és birtokosai a középkorban (1323–1526)*. Kandidátusi értekezés tézisei. Szeged, 1986. 17 p.
- From Saint-King to Saint-King. [= *Chapters from Hungarian History*. I. (Ed. Petrovics István) Szeged, 1986. 12–26.
- Szeged, 1944. MSZBT Híradó. (Különkiadás Szeged felszabadulásának évfordulójára.) Szeged, 1986. JGyTF (soksz.) 2–18.

1987

- Magyarország szent koronája. *Kincskereső*, 14 (1987). 2. sz. 40–42.
- A jogar. *Kincskereső*, 14 (1987). 4. sz. 40–41.
- A koronázási palást. *Kincskereső*, 14 (1987). 6. sz. 42–43.
- Útmutató a történelem szakos hallgatóknak*. (Szerk. Nagy István) Szeged, 1987. JGyTF (soksz.) 18–19, 22–24, 27–30, 36–37, 47–51.
- Eszmetörténeti tanulmányok a magyar középkorról. (ism.) *Irodalomtörténet*, 69 (1987/88). 329–334.

Egy Délkelet–Európát bemutató földrajzi munka a XIV. század elejéről. (Descriptio Europae Orientalis.) (társszerzővel) A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei. I. Tanulmányok a marxizmus-leninizmus és a történettudomány köréből. Szeged, 1987–1988. 13–27.

1988

- Szent István és a népmesék. *Tiszatáj*, 42 (1988). 8. sz. 60–67.
- Károly Róbert emlékezete. [(Szerk. Kristó Gyula–Makk Ferenc) Bp. 1988. Európa K. 67–69, 106–107, 147–149, 155–157, 159–160, 162–163, 177–179, 190–191.]
- A régmúlt ígézetében. (Beszélgetés Kristó Gyulával) *Tiszatáj*, 42 (1988). 1. Sz. 66–79.
- Szent István családja [= *Az államalapító*. Szerk. Kristó Gyula. Bp. 1988. Zrínyi K. 17–43.]
- Szent István-kori epikánk és az oklevelezési gyakorlat. [= *Az államalapító*. Szerk. Kristó Gyula. Bp. 1988. Zrínyi K. 209–260.]
- Koronázási jelvényeink a Szent István-kultusz kialakulása tükrében. [= *Az államalapító*. Szerk. Kristó Gyula. Bp. 1988. 261–302.]
- Blazovich László: A Körös–Tisza–Maros-köz középkori településrendje (ism.) *Levéltári Szemle*, 38 (1988). 3. Sz. 69–72.
- Az országalma. *Kincskereső*, 15 (1988). 1. sz. 39–41.
- A királyi kard. *Kincskereső*, 15 (1988). 9. sz. 43–45.

1989

- Honfoglalás, megtelepedés. A táj az Árpádok korában (társszerzővel) [= *Baja története*. I. Szerk. Kóhegyi Mihály. Baja, 1989. Akadémiai K. 48–76.]
- Az Árpád-ház kihalásától Mohácsig [= *Baja története*. I. Szerk. Kóhegyi Mihály. Baja, 1989. Akadémiai K. 77–158.]
- Equus fabulosus [= *Tanulmányok Karácsonyi Béla hetvenedik születésnapjára*. Szerk. Kulcsár Péter és Máder Béla. Szeged, 1989. 31–46.]
- Címerek és pecsétek. Szeged, 1 (1989). 5. sz. 28–29.
- Tisztelete sohasem sorvadhat el. (Szent István aktualitása.) *Délmagyarország*, 79 (1989). 195. sz. (08.19.) 5.

1990

- Útmutató történelem szakos hallgatóknak.* [Szerk. Szegfű László. Szeged, 1990. 42–43, 50–52, 55–56, 64–65, 81–87.]

1991

- Csongrád megye címeréről. *A Csongrád Megyei Önkormányzat Közlönye*, 1 (1991). 6. sz. 9.
- Megnyitó [= *Széchenyi István. Emlékezés születésének 200. évfordulóján*. Szerk. Annus Gábor–Szegfű László. Belvedere Meridionale Kiskönyvtára 2. Szeged, 1991. 3–4.]
- „Ez egy vérre menő presztízsharc...” *A Tű*, 2 (1991). 10. sz. 5–7.
- A trónviszályok korának uralkodói*. Bp. 1991. Pátria Kiadó, 348 p.

1992

- Köszönőlevél Füle Zsuzsának, a JGyTF Tanulmányi Bizottsága tagjának. *A Tű*, 3 (1992). 1. sz. 13–14.
- Középkori históriák oklevelekben (1002–1410)*. [(szerk. Kristó Gyula) Szeged, 1992. Szegedi Középkorász Műhely–Gondolat K. 134–147. (A 97–102, 104–110 és 112. sz. tételek.) Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 1.]
- A pápaság és kelet. [= *A tatárok kivonulásának 750. évfordulójára*. Szerk. Annus Gábor–Szegfű László. Szeged, 1992. 14–24. Belvedere Meridionale Kiskönyvtára 4.]
- Anjou-kori oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium Illustrantia. I. (1301–1305) Szerk. Kristó Gyula. Bp.–Szeged, 1990. 527, 2 p. (ism.) *Magyar Nyelv*, 88 (1992). 494–495.
- Lebetett-e Kolumbusz magyar?* Belvedere Meridionale, 4 (1992). 17–18.

1993

- Idegenek, külföldiek Magyarországon a pogánylázadások korában [= *Régi és új peregrináció. Magyarok külföldön, külföldiek Magyarországon*. I. Szerk. Békési Imre–Jankovics József–Kósa László–Nyerges Judit. Bp.–Szeged, 1993. 378–386.]
- Gondolatok a történészi (ál)objektivitásról. *A Tű*, 4 (1993). 2. sz. 8–9.

1994

- In memoriam Benda Kálmán. *Délmagyarország*, 84 (1994). 72. sz. (03. 28) 7.
- A másik fél észrevétele. *Magyar Fórum*, 6 (1994). 16. sz. (04. 21). 3.
- Zametki ob izstorii vengerszkogo Alfelda IX-go veka. Hungaro-Bulgarica, 5 (1994). 35-69.
- Az életút [= „Nem búcsúszom...” *Emlékkönyv Benda Kál-mán tiszteletére*. Szeged, 1994. Generalia, 5-6, 97. – Belvedere Meridionale Kiskönyvtára 7]
- Hunyadi fegyvertársa: Dawud-Celebi. [= „Nem búcsúszom...” *Emlékkönyv Benda Kálmán tiszteletére*. Szeged, 1994. Generalia, 67-71. – Belvedere Meridionale Kiskönyvtára 7.]
- Egy vadkan vagy egy vad kan? [= *Száz rejtély a magyar történelemből*. Szerk. Halmos Ferenc – Katona Imre József. Bp. 1994. 28-29.]
- Tiltott mesék a misén [= *Száz rejtély a magyar történelemből*. Szerk. Halmos Ferenc – Katona Imre József. Bp. 1994. 30-31.]
- Kakukkfőka az Árpád-házban? [= *Száz rejtély a magyar történelemből*. Szerk. Halmos Ferenc – Katona Imre József. Bp. 1994. 40-41.]
- A röskei szultán [= *Száz rejtély a magyar történelemből*. Szerk. Halmos Ferenc – Katona Imre József. Bp. 1994. 66-67.]
- In memoriam Benda Kálmán. *Belvedere Meridionale* 6 (1994). 3-4. sz. 4-5.
- Korai magyar történeti lexikon*. (9-14. század) [szerk. Kristó Gyula – Makk Ferenc] Bp. 1994.] Cím-szavak:

Ajtony	Janus	ménfői csata
Aposztázia	koronázási jelvények	Oroszlámos
Becsei Imre	koronázási jogar	országalma
bogumilizmus	koronázási kard	őr
boszorkányok	koronázási palást	Péter király
család	karizma	pogánylázadások
Csanád vezér	királylándzsa	regős
csősz	Koppány	Sámuel király
Deliberatio	Lövő	Sarolta
Életfa	A magyar történet	Striga
Gellért püspök	latin nyelvű forrásai	számmisztika
Gyula	magyarok	szépasszony
határvármegye	Magyarország	Tonuzoba
	magyarországi	totem
	irodalom	Vata

1995

- Dr. Karácsonyi Béla. *Szegedi Napló*, 1 (1995). 13. sz. (05.27) 4.
- Gondolatok a helytörténészek képzéséről. [= *A tanítványait szerető, tisztelő, megbecsülő ember*.

Szerk. Jancsák Csaba – Nagy Tamás – Szegfű László. Szeged, 1995. 28-30. Belvedere Meridionale Kiskönyvtára 8.]

„Iam te premet nox fabulaeque Manes” (†Karácsonyi Béla) *Belvedere Meridionale*, 7 (1995). 3-4. sz. 28.

János velencei pap [= *A honfoglalás korának írott forrásai*. Szerk. Kristó Gyula. Szeged, 1995. 239-240. – Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 11.]

Leo Marsicanus [= *A honfoglalás korának írott forrásai*. Szerk. Kristó Gyula. Szeged, 1995. 259-260. – Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 11.]

Fábiánsebestyén címere. *Fábiáni Objektív*, 1 (1995). 6. sz. (augusztus) 3.

1996

Hová tűntek az avarok? *Belvedere Meridionale*, 8 (1996). 1-2. sz. 32-33.

Gondolatok a Kárpát-medence IX-XI. századi kereszténységéről [= *Honfoglalási emléknepok*. Szerk. Jancsák Csaba – Kósa Kinga – Nagy Tamás – Nyulassy Ágnes. Szeged, 1996. 29-46. Belvedere Meridionale Kiskönyvtára 9.]

Ősi szellemi örökségünk. I. (Gondolatok az ősi magyar hitvilágról) Szeged, 1996. 134, 5. Belvedere Meridionale Kiskönyvtára 10.

A pogány magyarok hitvilága [= *Árpád előtt és után*. Szerk. Kristó Gyula – Makk Ferenc. Szeged, 1996. 85-94.]

A honfoglalástól a mohácsi vészig [= *Röske földje és népe*. Szerk. Péter László. Szeged, 1996. 79-115.]

Néhány földrajzi vonatkozás magyar címerekben [= *Határon innen-határon túl*. Szerk. Pál Ágnes – Szónokyné Ancsin Gabriella. Szeged, 1996. 85-93.]

A pogány magyarok hitvilága. *Szeged*, 8 (1996). 10. sz. (október) 4-9.

Kain rehabilitációja. *Belvedere Meridionale*, 8 (1996). 5-6. sz. 12-16.

Magyar Katolikus Lexikon. II. [(főszerk. Diós István). Bp. 1996.] Cím-szavak:

címer	címerjog	címersátor
címerbővítés	címerlevél	címertartók
címerfordítás	címertalál	címertan
címertörés		

[Monogrammom nem oldották fel a szerzői

- mutatóban, így valamennyi tévesen Szögi Lászlónak tulajdonítható.]
- [Hozzászólások] [= Kristó Gyula: *A korai magyar államról*. Bp. 1996. 30–31.]
- Üllés község címere, zászlaja, pecsétje. *Üllési Körkép*, 1 (1996). 7. sz. (szeptember) 2.
- Csongrád megye településeinek címerai [= *Csongrád Megyei Önkormányzat Évkönyve*, 1995. Szeged, 1996. 46–69.]
- Cibakháza címere. *Cibaki Hírek*, 6 (1996). 5. sz. 24. és 6. sz. 2.
- Röszke címere, zászlaja, pecsétje [= *Röszke földje és népe*. Szerk. Péter László. Szeged, 1996. 409–411. és fotó.]
- Battonya város címere. *Battonyai Hírek*, 9 (1996). 16. sz. 2.
- A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola címere. *Főigazgatósági Tájékoztató*, 1995/1996. 6. sz. 21–23.

1997

- Ajtony, Marosvár ura. *A Makói Múzeum Füzetei*, 87 (1997). 15–20.
- Gondolatok a X–XI. századi kettős névadásról. [= *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai*. Miskolc, 1995. augusztus 28–30. I. Bp.–Miskolc, 1997. 23–31. – A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209.]
- Ásotthalom község leendő címeréről. *Közhalom*, 7 (1997). 1.
- A Kárpát medencei „szlávok” különös tekintettel Megale Moráviára. [= *Honfoglalásunk előzményei: keresztény egyházak és történelmi szerepük a Kárpát-medencében*. Szerk. Csihák György. Bp.–Zürich, 1997. 142–148.]
- SZÖMTől MÖSZig. (A Szegedi Őstörténeti Munkacsoporttól a Magyar Őstörténeti Kutatócsoportig) (ism.) *Iskolakultúra*, 7 (1997). 10. sz. 106–109.
- Gondolatok a Kárpát-medence IX–XI. századi kereszténységéről. [= *Honfoglalási emlénapok*. 2. kiadás, Szeged, 1997.]
- A honfoglalók hitvilága. [= *A honfoglalás 1100 éve és a Vajdaság. 1100 godina doseljenja magyara i Vojvodina*. (főszerk. Rokay Péter) Újvidék–Novi Sad, 1997. Fórum K. 95–104.]

1998

- Szent Gellért világhétkéről. [= *Szent Gellért Vértanúságának 950. évfordulóján*. (Konferencia a Szegedi Hittudományi Főiskolán és a

- JGyTF Történettudományi Tanszékén 1996. szeptember 19–20.) (Szerk. Döbör András–Jancsák Csaba–Kiss Gábor Ferenc–Nagy Tamás–Szegefi László) Szeged, 1998. 57–68. Belvedere Meridionale Kiskönyvtár 11.]
- A honfoglaló magyarság joggyakorlatáról. *Dél-Alföld*, 4 (1998). 7. sz. (11.13) 6.
- In memoriam László Gyula. *Belvedere Meridionale*, 10 (1998). 3–4. sz. 158.
- Gellért, Szt. OSB. *Magyar Katolikus Lexikon* (főszerk.: Diós István) IV. Bp. 1998. 34–38.]
- A kezdetektől a 18. század végéig [= *Öttömös. (A település földje és népe)*. Szerk. Juhász Antal. Öttömös, 1998. 37–56.]
- Házunk tája (ism.) *Belvedere Meridionale*, 10 (1998). 5–6. sz. 154–156.

1999

- A várossá válás folyamatának kezdeteiről [= *A régió kulturális központja, Szeged*. (Fejezetek Szeged város kultúrtörténetéből. Az 1997. május 5-i felolvasóülés előadásai.) (Szerk. T. Molnár Gizella) Szeged, 1999. 13–18.]
- Gellért: Elmélkedés a három fiú himnuszáról. [szemelvények] (társszerzővel) [= *Az államalapítás korának írott forrásai*. Szerk. Kristó Gyula. Szeged, 1999. 188–212. Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 15.]
- Szentbeszéd az Úr megtestesüléséről és a Boldogságos Szűzről [= *Az államalapítás korának írott forrásai*. Szerk. Kristó Gyula. Szeged, 1999. 405–407. Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 15.]
- Le monde spirituel des Hongrois païens [= *Les Hongrois et l'Europe: conquête et intégration*. Ed. Sándor Csernus et Klára Korompay. Paris–Szeged, 1999. 103–120.]
- Pogányság és kereszténység a 10. századi Kárpát-medencében. *Vigília*, 64. (1999). 827–838.
- Még egyszer Gellért prédikációról. *Actas*, 1999. 3. sz. 12–21.
- Gellért egy tervezett vagy elveszett művéről [= *Ötvenéves a szegedi szlavisztika. Pjatygyeszját let szegedszkij szlavisztike*. (Szerk. Bibók Bároly–Ferincz István–H. Tóth Imre) Szeged, 1999. 165–176.]
- Deliberatio Gerardi Moresanae aeclesiae episcopi Sypra hymnum trium pverorum*. Elmélkedés. Gellért, a marosi egyház püspöke A három fiú himnuszáról [(Ed et transt. Béla Karácsonyi–

- László Szegfű) Szeged, Scriptum Ed., 1999. XII,765,(2) p.]
- Szép-e valóban a délszaki kilátás? *Belvedere Meridionale*, 11 (1999). 3–4. sz.. 75–77.
- Csongrád megye külkapcsolati térképe. Szeged, 1999. [Az általam tervezett címerek elszórtan pp.1–76.]
- Gondolatok Szeged címeréről. *Belvedere Meridionale*, 11 (1999). 3–4. sz. 62–63.
- Csongrád megye településeinek címerai [= *Csongrád Megyei Önkormányzat Évkönyve*, 1999. Szeged, 1999. 80–116.]
- Történettudományi Tanszék [= *Juhász Gyula Tanárképző Főiskola*. (Szerk. Galambos Gábor) Szeged, [1999], 43–44.]
- Történettudományi Tanszék (társszerzővel) [= *Szegedi Tanárképző Főiskola. 1873–1999*. (Tanszéktörténet). Főszerk. Békési Imre. Szeged, 1999. 207–229.]
- 2000**
- Gellért püspök filozófiája [= *Európa és Magyarország Szent István korában*. Szerk. Kristó Gyula–Makk Ferenc. Szeged, 2000. 387–402.]
- Családtörténet, helytörténet*. (Pályázatok a magyar államalapítás ezredik évfordulója tiszteletére. (Annotált bibliográfia) (társszerzőkkel) Szeged, 2000. 78. – *Belvedere Füzetek* 1.
- Messze volt-e Makó Jeruzsálemtől? (Gondolatok Makó város címeréről.) [= „*Magyaroknak eleiről*” (Ünnepi tanulmányok a hatvanesztendő Makk Ferenc tiszteletére.) Szerk. Piti Ferenc–Szabados György. Szeged, 2000., 537–558.]
- Ideál és kolléga. *Bajai Honpolgár*, 11 (2000). 8(118). sz. (augusztus) 10–11. [korrekció uo. 9. sz. 20.]
- Egy Délkelet–Európát leíró földrajzi munka a XIV. század elejéről. (Részlet.) [= *Magyar történeti szövegyűjtemény (1000–1526)*. (szerk. Bertényi Iván). Bp. Osiris K. 2000. 191–194.]
- Az istennek ajánlott gyermek. (Szent Gellért elmélkedései magyar földön.) *Szeged*, 12 (2000). 9. sz. 6–8.
- Előszó [= *Karácsonyi Béla: Retroversio*. (Latin grammatika a gyakorlatban.) Szerk. Szegfű László. Szeged, 2000. 5–7. és [252–253]. *Belvedere Segédkönyvtár* 1.]
- Címertár – unikum és címertárlat a millenniumra. *Önkormányzat*, 10 (2000). 4.sz. (április) 46–47.
- Veszprém város címere. *Önkormányzat*, 10 (2000). 4. sz. (április) 2.
- Gellért püspök, Szent István munkatársa. *Bajai Honpolgár*, 11 (2000). 9(119). sz. (szeptember) 3–6.
- Vata népe. *Híd* (Novi Sad) 44 (2000). 1078–1090.
- Magyar jelképek és történelem*. (Kiállítás az államalapítás millenniumára: 46 tablón, másfél nyomdai ív terjedelmű szöveggel. Gyoma, Kner Ny., 2000. Készült a NKÖM és a Külgügyminisztérium felkérésére.)
- Hungarian Emblems and History* [46 tabló, kb. másfél ny, ív szöveggel. Gyomy, Kner Ny. 2000]
- Ungbári Szimbólid ja Ajalugu* [46 tabló, kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny, 2000.]
- Unkarin Historiallisia Tunnuksia* [46 tabló, kb. másfél nny, ív szöveggel. Gyima, Kner Ny, 2000]
- Les Emblèmes Hongrois et l'Histoire* [46 tabló, kb. másfél ny, ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny. 2000]
- Mađarski Simboli et Povijest* [46 tabló, kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny. 2000]
- Węgierskie Symbole i Historia* [46 tabló, kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny. 2000]
- Ungarische Symbole und Geschichte* [46 tabló, kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny. 2000]
- Simboli e Storia d'Ungheria* [46 tabló, kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny. 2000]
- Insignias e História Húngaras* [46 tabló, kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny. 2000]
- Simboluri Maghiare și Istorie* [46 tabló, kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny, 2000]
- Simbolos e Historia de Hungria* [46 tabló, kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny. 2000.]
- Mađarski Simboli i Istoria* [46 tabló, kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny. 2000]
- Uhorské a Maďarské Symboly a História* [46 tabló, kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny. 2000]
- Mađžarski Simboli in Zgodovina* [46 tabló, kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny. 2000.]
- Угорські Символи та Історія [46 tabló, kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny. 2000]
- Венгерские Символы и История [46 tabló, kb.

másfél ny, ív szöveggel, Gyoma, Kner Ny, 2000]

Унгарски Синболи и Историја [46 tabló, kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny, 2000]

Symboli Ungheresi e la Storia [46 tabló, kb. másfél ív szöveggel, Gyoma, Kner Ny, 2000]

匈牙利 象徵 和 历史

[46 tabló. kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny, 2000]

ハンガリーの象徴と歴史

[46 tabló. kb. másfél ny. ív szöveggel. Gyoma, Kner Ny, 2000]

2001

Magyarország megyéinek, településeinek címer- és jelképtára. Arms and Signs of Hungary's Counties and Settlements. I. (1990–2000). (elektromos.doc) Szeged, BarSó Kft., 2001. Tervezett címerek magyar és angol nyelvű heraldikai és értelmező leírással, illetve néhány esetben csak a leírások: Ásotthalom, Bácsalmás, Baks, Balatonakali, Balatonföldvár, Balatonfűzfő, Barcs, Bátmonostor, Battonya, Békésszentandrás, Boldog, Bonyhádvarasd, Bordány, Bököny, Bükkösd, Csengele, Cibakháza, Csanád megye, Csanádpalota, Csanytelek, Csátalja, Csém, Csépa, Cserkeszlő, Csongrád, Dávod, Dévaványa, Devecser, Domaszék, Dombrád, Dorog, Dóc, Dusnok, Egyházasharaszti, Enying, Eperjes, Eplény, Érpatak, Fábiánsegestyén, Felsőszentiván, Ferencszállás, Fertőboz, Fetrőhomok, Fertőújlak, Foktő, Fonyód, Forráskút, Födeák, Gellénháza, Geszteréd, Gyenesdiás, Gyulaháza, Hajdúdorog, Hajmáskér, Hajdúszoboszló, Hantos, Heves, Hódmezővásárhely, Hortobágy, Ibrány, Jászberény, Kaba, Kalocsa, Kaposvár, Kapuvár, Karcag, Kardos, Katymár, Kazincbarcika, Kékcse, Kerekegyháza, Kerepes, Kétegyháza, Királyhegyes, Kiskörös, Kistelek, Kiszombor, Klárafalva, Kocsér, Kozármisleny, Kunbaja, Kunhegyes, Lajoskomárom, Lajosmizse, Létavértes, Madocsa, Martfű, Mezőgyán Mezőhegyes, Mezőkovácsháza, Mezőnyárad, Miske, Nádudvar, Nagyatád, Nagykamarás, Nagykará-

csony, Nagykónyi, Nagylók, Napkor, Nyárliget, Nyírgelse, Ófödeák, Ópusztaszer, Ócsöd, Öttömös, Pálmonostora, Petőfi-szállás, Pitvaros, Poroszló, Pusztamérges, Pusztaszer, Révfülp. Röske, Ruzsa, Sajtószentpéter, Sándorfalva, Sarkad, Sáránd, Sárkeresztúr, Sárosd, Sarród, Sátoraljaújhely, Sióagárd, Solt, Sopron, Szabadegyháza, Szabadkígyós, Szakoly, Szarvas, Szatymaz, Százhalombatta, Szeged, Szegvár, Székesfehérvár, Szentes, Szolnok, Tab, Taszár, Terény, Tiszabездé, Tiszasziget, Tiszavasvári, Tolna, Tuzsér, Üllés, Vál, Vértesacsa, Veszprém, Vésztő, Villány, Vilonya, Zákányszék, Zalakaros, Zalavár, Zsombó. (Továbbá értelemszerűen a megyék címereinek leírása.)

L' eredita spirituale più antica. I. (Riflessioni sulle antiche credenze ungheresi.) Szeged, 2001. 133. Belvedere Meridionale Kiskönyvtár 13.

A ruzsai táj története a török kiűzéséig. [= *Ruzsa története és népelete.* Szerk. Marjanucz László. Szeged, 2001. 52–64. (ill. a címer: 194–196)]

Szent Gellért csanádi püspök és a pogányság. A Makói Múzeum Füzetek 98 (2001). 45–49.

Messze volt-e Makó Jeruzsálemtől? (Gondolatok Makó város címeréről.) *Szeged*, 13 (2001). 1. sz. 25–29.

Gellért püspök munkássága [= *Államalapítás, társadalom, művelődés.* Szerk. Kristó Gyula. Bp. 2001. MTA Történettudományi Intézete. 119–128. Társadalom- és Művelődéstörténeti Tanulmányok 27.]

Gondolatok a Kárpát-medence IX–XI. századi kereszténységéről. [= *Professoribus Salutem. (Találkozások neves történészekkel.)* Szerk. Döbör András–Jancsák Csaba–Kiss Gábor Ferenc–Nagy Tamás. Szeged, 2001. 61–83.] *Rex et sacerdos. Tiszatáj*, 55 (2001). 11. sz. 57–63.

2002

Az Avar Kaganátus végnapjai. (Az avarok 9–10. századi történetéről) [= *Tudományos felolvasóülés, 2002.* Szerk. Tóth Szergej. Szeged, 2002. 15–16.]

Az ezredfordulós Délvidékről Szent Gellért tevékenysége kapcsán. [= *A honfoglalástól Mohácsig. (Millenniumi visszapillantás a délvidéki magyar kultúra első félszázadára),* szerk.

Bosnyák István. Újvidék–Novi Sad, 2002. 93–108.]

Szatymaz vidéke a középkorban. [= *Szatymaz földje és népe*. Szerk. Péter László. Szatymaz, 2002. 51–122.]

Szatymaz címere, zászlaja, pecsétje. [= *Szatymaz földje és népe*. Szerk. Péter László. Szatymaz, 2002. 803–805.]

A kancelláriák kialakulása és működése Magyarországon Mátyás király trónra kerüléséig. *Belvedere Meridionale*, 14 (2002) 7-8. sz. 4–8.

A kárpát-medencei „szlávok”, különös tekintettel Megalé Moráviára. [= *Magyar történelem*, (Tízezer év – ezer oldal.) (szerk. Csihák György) Zürich–Bp. 2002. 333–344.]

2003

Magyarország megyéinek, településeinek címer- és jelképtára. Arms and Signs of Hungary's Counties and Settlements. I. (1900–2002) (elektronos doc., Szeged, NarSó Kft., 2003. [Magyar művelődéstörténeti lexikon.

Deliberatio supra hymnum trium puerorum.
(Elmélkedés a három fiú himnuszáról)
Gellért marosi püspök, teológus, szent
(980 k.–1046. aug. 29).
kancelláriák a középkorban [1526-ig] (társszerzővel)
Péter király
Sámuel Aba
címszavak leadva, megjelenés csillagászati távlatokban!]

Il simbolismo di Gerardo, vescovo di Csanád, e la realtà quotidiana del tempo. (Közlésre elfogadva az *Antheus* régészeti folyóiratban.)

2004

Gyula Kristó (1939–2004). *Chronica* (Annual of the Institute of History University of Szeged Hungary, 4 (2004). 4–7.

A középkori település [= Üllés története és népelete. Szerk. Marjanucz László] Szeged, 2004. 69–121.]

Kristó Gyula (1939–2004). *Belvedere Meridionale*, 16 (2004). 1–2. sz. 100–106.

Itemus ispán, a nagy – comes Itemus magnus. *Belvedere Meridionale*, 16 (2004). 5–6. sz. 97–100.

Gondolatok a biológiai hadviselés hajdanáról. *Belvedere Meridionale*, 16 (2004). 5–6. sz. 100–102.

Krizsafán, a királyi társzekerek mestere (magister plaustrorum). *Belvedere Meridionale*, 16 (2004). 102–104.

Magyar jelképek és történelem. 1. *Comitatus*, 14 (2004). 11–12. sz. 140–146.

2005

Emlékezés dr. Czuth Béláné főiskolai docensre. *Belvedere Meridionale*, 17 (2005). 5–6. sz. 127–128.

A középkori hadi terminológiából: „machina Priapus dicta”. *Belvedere Meridionale*, 17 (2005). 5–6. sz. 112–114.

A tyúktolvajlásról és ami mögötte van. *Belvedere Meridionale*, 17 (2005). 5–6. sz. 114–116.

A kun kérdés Anonymus Gesta Hungarorumában. [= *Jogszabályok – jogszokások*. (A Jászkunság kutatása, 2005.) (szerk. Bánkiné Molnár Erzsébet) Kiskunfélegyháza, 2005. 11–25.]

2006

San Gerardo sulla vita quotidiana del tempo. [= *Annuario*, 2006. (a cura di Simone Meriggi–Ferenc Szénási) Szeged, 2006. 13–22.

Prágai Kozma: A csehek krónikája. (ford., bev., jegyz.) [= *Írott források az 1050–1116 közötti magyar történelemről*. (szerk. Makk Ferenc–Thoroczkay Gábor) Szeged, 2006. 277–292.]

Felicián esztergomi érsek ítéletlevele (1134) (ford., bev., jegyz.) [= *Írott források az 1050–1116 közötti magyar történelemről*. (szerk. Makk Ferenc–Thoroczkay Gábor) Szeged, 2006. 319–323.]

Szent László király legendája. (bev., jegyz.) [= *Írott források az 1050–1116 közötti magyar történelemről*. (szerk. Makk Ferenc–Thoroczkay Gábor) Szeged, 2006. 342–361.]

2007

Bevezető gondolatok. [= *Címerhonosító – honosító címerek*. Szeged, 2007. (1–2)]

A Szegedi Tudományegyetem címere. –The coat of arms of the University of Szeged. [= *Címerhonosító – honosító címerek*. Szeged, 2007. (4–7, 12–15)]

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karának címere. [= *Címerhonosító – honosító címerek*. Szeged, 2007. (8–11, 16–19)]

Kiszombor története az államalapítástól a török kiűzéséig. [= *Kiszombor története*. (Szerk. Marosvári Attila) – 6 ív közlésre leadva.]